

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Muu asia: Valtioneuvoston asetus kunnan oikeudesta olla väliaikaisesti noudattamatta terveydenhuollon kiireettömän hoidon määräaikoja

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Muu asia: Valtioneuvoston asetus kunnan oikeudesta olla väliaikaisesti noudattamatta terveydenhuollon kiireettömän hoidon määräaikoja (M 4/2021 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- hallitusneuvos Merituuli Mähkä, sosiaali- ja terveysministeriö
- lääkintöneuvos Sirkku Pikkujämsä, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Tuula Kiesepää, sosiaali- ja terveysministeriö
- tietoyllijohdaja Pekka Rissanen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- ylilääkäri Otto Helve, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- hallintoylilääkäri Anu Maksimow, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- johtajaylilääkäri Mikko Pietilä, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Kuntaliitto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvosto on 1.3.2021 todennut Suomessa vallitsevan valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 5 kohdan mukaiset poikkeusolot covid-19-pandemian johdosta. Valtioneuvosto on antanut 5.3.2021 valmiuslain 6 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksen valmiuslain 86 ja 88 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta (187/2021, jäljempänä käyttöönottoasetus), joka on voimassa 11.3.—30.4.2021. Käyttöönottoasetuksen 2 §:ssä säädetään kunnalle mahdollisuus poiketa terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädettyjen määräaikojen noudattamisesta kiireettömän hoidon järjestämisessä.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2021 vp

Valtioneuvosto on antanut 17.3.2021 nyt käsiteltävänä olevan soveltamisasetuksen 217/2021, jonka perusteella mahdollisuus poiketa kiireettömän hoidon määräajoista koskee terveydenhuoltolain 52 ja 53 §:ssä säädettyjä määräaikoja sekä 51 §:ssä säädettyä perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavan erikoissairaanhoidon määräaikaa. Nämä määräajat koskevat hoidon aloittamista erikoissairaanhoidossa ja perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavassa erikoissairaanhoidossa (kuusi kuukautta hoidon tarpeen arvioinnista) sekä hoidon aloittamista lasten ja nuorten erikoissairaanhoidon mielenterveyspalveluissa (kolme kuukautta hoidon tarpeen arvioinnista). Asetusta sovelletaan vain Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin alueella, ja se on voimassa 18.3.—30.4.2021.

Valiokunta toteaa, että nyt käsiteltävänä olevan asetuksen asiallinen ja alueellinen soveltamisala on suppeampi kuin maaliskuussa 2020 käyttöön otettujen valmiuslain 88 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien aikana annettujen soveltamisasetusten (127/2020, 197/2020 ja 363/2020) soveltamisala. Kesäkuuhun 2020 asti voimassa olleiden poikkeusäännösten perusteella mahdollisuus olla noudattamatta kiireettömän hoidon määräaikoja koski erikoissairaanhoidon lisäksi perusterveydenhuoltoa hoidon tarpeen arviointia lukuun ottamatta. Lisäksi poikkeusäännökset mahdollistivat sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ylittämisen tietyissä tilanteissa. Poikkeusäännöksiä sovellettiin koko Suomen alueella.

Nyt käsiteltävänä olevan soveltamisasetuksen 2 §:n 1 momentin perusteella erikoissairaanhoidon määräajoista luopumisen edellytyksenä on, että luopuminen on välttämätöntä kiireellisen hoidon järjestämiseksi eikä määräajan ylittyminen vaaranna potilaan terveyttä. Asetuksella ei lievennetä hoidon tarpeen arvioinnin aloittamista koskevia määräaikoja, vaan asetuksen 2 §:n 3 momentin perusteella erikoissairaanhoidossa, lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa sekä perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavassa erikoissairaanhoidossa hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut. Hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä tarpeelliseksi katsottu hoito on asetuksen perusteella järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa. Asetus ei myöskään mahdollista määräajoista luopumista liian ennakoivasti, koska asetuksen 2 §:n 2 momentin perusteella kunta tai kuntayhtymä voi luopua määräajan noudattamisesta vain, jos se arvioi, että tarve määräajoista luopumiselle on välitön tai jos sen tarve perustellun arvion mukaan syntyy seuraavan kahden viikon aikana.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää annetun selvityksen perusteella kiireettömän erikoissairaanhoidon järjestämisen määräajoista joustamista perusteltuna Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin alueella, jossa covid-19-epidemian kiihtyminen on johtanut sairaalahoidon määrän kasvuun ja tehohoidon tarpeen nopeaan kasvuun. Samaan aikaan, kun tehohoitokapasiteetin kysyntä kasvaa, osa henkilöstöstä on karanteenissa tai sairastunut tautiin, mikä voi vaarantaa henkilöstön riittävyyden. Hoidon järjestämisen määräajoista joustaminen mahdollistaa kasvavan sairaanhoidon tarpeeseen vastaamisen ja vapautuvien voimavarojen siirtämisen koronavirustaudin vaatimiin hoitoihin.

Valiokunta korostaa, että valmiuslain välttämättömyysedellytys sitoo myös palvelunjärjestäjää sen harkitessa asetuksen mahdollistamaa kiireettömän hoidon määräajoista luopumista. Määräaikojen noudattamatta jättäminen on erikseen perusteltava ja välttämättömyyttä on arvioitava nimenaan suhteessa siihen, onko hoidon määräajoista luopuminen välttämätöntä covid-19-poti-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2021 vp

laiden kiireellisen hoidon tai muun kiireellisen hoidon järjestämiseksi. Valiokunta painottaa, että palvelun järjestäjän tulee ennen hoidon määrärajoista luopumista selvittää, voidaanko palvelu järjestää muilla tavoin, kuten henkilöstöjärjestelyillä tai hankkimalla palvelu muilta sairaanhoitopiireiltä, kunnilta tai yksityisiltä palveluntuottajilta.

Välttämättömyysharkintaan tulee valiokunnan näkemyksen mukaan kiinnittää erityistä huomiota arvioitaessa tarvetta joustaa määrärajoista lasten ja nuorten erikoissairaanhoidon mielenterveyspalvelujen järjestämisessä, koska epidemiatilanteessa lasten ja nuorten erikoissairaanhoidon psykiatrian tarve pikemminkin korostuu eikä erikoissairaanhoidon psykiatrian henkilöstön uudelleen koulutusta ja siirtoa covid-19-potilaiden hoitoon voida asetuksen perustelumaietionkaan mukaan pitää tarkoituksenmukaisena. Valiokunta katsoo, että lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen määrärajoista joustaminen tulee olla viimesijainen keino. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää perusteltuna, että perustuslakivaliokunta harkitsee, tuleeko hoitoon pääsy lasten ja nuorten erikoissairaanhoidon mielenterveyspalveluissa rajata asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Valiokunta pitää tärkeänä, että epidemiatilanteen vallitessakin pyritään toimimaan niin, että hoitotakuun määräajat toteutuvat ja niin sanottua hoitovelkaa syntyy mahdollisimman vähän. Syntyneitä hoitonoja on myös purettava välittömästi, kun koronaviruspotilaiden määrä osasto- ja tehohoidossa vähenee. Valiokunta pitää myönteisenä, että annetun selvityksen perusteella keväällä 2020 aikana syntyneitä hoitovelkaa on saatu hyvin purettua syksyllä 2020 ja kiireetöntä hoitoa odottaneiden potilaiden määrä on vähentynyt tasaisesti, vaikka edelleen erikoissairaanhoidossa kiireetöntä hoitoa yli kuusi kuukautta odottaneiden potilaiden osuus on suurempi kuin tavallisesti. Valiokunta painottaa, että syntyneen hoitovelan ja hoitonojen purkamiseen on varattava riittävät resurssit. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että henkilöstön jaksamiseen ja työturvallisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Valmiuslain 10 §:n mukaan valmiuslain II osan säännösten nojalla annettavat valtioneuvoston ja ministeriön asetukset saatetaan välittömästi eduskunnan käsiteltäviksi. Eduskunta päättää, onko asetukset kumottava. Sosiaali- ja terveysvaliokunta puoltaa soveltamisasetuksen jättämistä voimaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2021 vp

Helsingissä 23.3.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Juhana Vartiainen kok (osittain)
jäsen Heidi Viljanen sd
varajäsen Anneli Kiljunen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen